

بسم الله الرحمن الرحيم

آشنایی
با متون ادب و نگارش فارسی

ویژه‌ی دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی

مؤلف: دکتر علی آسمند جوفانی

سرشناسه: دکتر آسمند جونقانی، علی، ۱۳۴۱ -

عنوان: آشنایی با متون ادب و نگارش فارسی ویژه دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی /تألیف: علی آسمند جونقانی. - تهران: صاحب دیوان، ۱۳۹۷. ۲۷۶ص.

شابک: ۲۰۰۰۰۰ ریال ISBN978-600-96688-1-6

وضعیت فهرست‌نویسی: براساس اطلاعات فیپا.

موضوع: Persian literature –collections study and teaching

موضوع: ۱. ادب فارسی - مجموعه‌ها. ۲. ادبیات فارسی - راهنمای آموزشی (عالی). ۳. آیین نگارش رده

بندی کتبی: ۱۳۹۷ / ۵۱۵ / ۴۰۰۵ PIR

رده بندی دیویی: ۸۰/۸۱

شماره کتابشناسی ملی: ۵۱۱ ۴۵۰

آشنایی با

متن ادب و نگارش فارسی

ویژه دانشجویان دانشگاه‌ها

مؤلف: دکتر علی آسمند جونقانی

ناشر: انتشارات صاحب دیوان

لیتوگرافی و چاپ: عصر

صحافی: نفیس

نوبت چاپ: چاپ اول

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

شابک: ISBN978-600-96688-1-6

مرکز پخش:

خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، پلاک ۱۳، انتشارات ملکان تلفن: ۶۶۴۶۹۹۱۸

اسلامشهر، خیابان صیادشیرازی مجتمع بهار-کتابفروشی آل یاسین، تلفن: ۵۶۳۷۱۸۵۲

* حق چاپ و تکثیر محفوظ است.

فهرست مطالب

مقدمه

پیشگفتار

فصل اول - شعر فارسی.....	۱۰
شعر انواع آن	۱۳
سنایب با چند اصطلاح (مصراع، بیت، ردیف، قافیه، مردف، حرف روی، مصرع، قالب، تخلص، مطلع و مقطع)	
انواع شعر.....	۱۴
(تمیذه، رن، نثوی، رباعی، دوبیتی، چهار باره، قطعه، مسمط، ترکیب بند، ترجیع بند، بند، شعر نو)	
۱. سبک غزاسانی.....	۲۵
.....	۲۷
.....	۲۹
.....	۳۱
.....	۳۴
.....	۳۶
.....	۳۸
۲. سبک عراقی.....	۴۰
.....	۴۲
.....	۴۸
.....	۵۲
.....	۵۷
.....	۶۲
.....	۶۳
.....	۶۸
.....	۶۹
۳. سبک هندی.....	۷۳
.....	۷۵

۷۸	۴. دوره‌ی بازگشت ادبی
۷۹	- هائف
۸۳	۵. ادبیات معاصر
۸۵	- علی‌اکبر دهخدا
۸۷	- ملک‌الشعرای بهار
۹۰	- پروین اعتصامی
۹۳	- ایرج میرزا
۹۴	- دکتر پرویز خانلری
۹۸	- شهریار
۱۰۱	- فرخی یزدی
۱۰۲	۶. شعر نو
۱۰۴	- نیما یسّیج
۱۰۶	- سپهراب سپهری
۱۰۹	- مهدی اخوان ثالث
۱۱۵	۷. ادبیات انقلاب اسلامی
۱۱۶	- شاعران
۱۲۴	فصل دوم - نثر فارسی
۱۲۵	۱. نثر مرسل
۱۲۶	- بلعمی
۱۲۷	- ابوالفضل بیهقی
۱۳۲	- عنصرالمعالی کیکاووس
۱۳۳	- نظام‌الملک
۱۳۹	- غزالی
۱۴۴	- محمد بن منور
۱۴۶	۲. نثر مسجع
۱۴۸	- سعدی
۱۵۴	۳. نثر فنی
۱۵۵	- نصرالله منشی
۱۵۹	- نظامی عروضی

۱۶۰	- خواجه نصیرالدین طوسی
۱۶۲	- سعدالدین وراوینی
۱۶۵	۴. نثر معاصر
۱۶۷	- قائم مقام فراهانی
۱۶۹	۵. نثر روزنامه‌ای
۱۷۰	- چرند و پرند
۱۷۲	۶. نثر داستانی
۱۷۹	- صادق هدایت
۱۸۴	- حمدعلی جمالزاده
۱۸۶	- جلال آل احمد
۱۹۳	۷. نثر علمی
۱۹۴	- دکتر عبدالحسین زرین‌کوب
۱۹۶	- آیت‌الله مرتضی مطهری
۱۹۸	۸. نثر ترجمه‌ای
۱۹۹	- اکل و مأكول
۲۰۲	۹. نثر محاوره‌ای
۲۰۳	- صادق جوبک
۲۰۷	فصل سوم آیین نگارش
۲۰۸	۱. عوامل ارتباط و القای مفهوم
۲۰۹	تعریف زبان
۲۱۰	اجزای زبان: (واک، هجا، تکواژ، کلمه، جمله، پاراگراف)
۲۱۷	۲. اهمیت و نقش نویسنده در جامعه
۲۱۸	شرایط و خصوصیات یک نویسنده‌ی خوب
۲۲۰	ویژگی‌های سبکی و نگارشی یک نوشته‌ی خوب
۲۲۲	شیوه‌های القای مفاهیم
۲۲۳	لغات و اصطلاحات نامأنوس

۲۲۷	۳. علائم نشانه‌گذاری
	(نشانه‌های: نقطه، دو نقطه، سه نقطه، نشان پرسش، نشان عاطفه، نشان درنگ، خط فاصله، گیومه، گریز نما، قلاب، نشان تکرار، ممیز، آکولاد، نشان ستاره، اعداد)
۲۲۵	۴. املاي فارسي
۲۳۶	نکات کلی قابل رعایت در املا
	اصول املاي:
۲۳۶	۱. موارد پیوستگی
۲۳۹	۲. موارد گسستگی
۲۴۱	۳. موارد ابدال و حذف و تخفیف
۲۴۲	۴. قواعد در املاي
۲۴۵	۵. دستور زبان فارسي
	زبان فارسي
۲۵۱	نکته‌هایی درباره‌ی ارتباط کلمات با یکدیگر
۲۶۱	۶. نامه‌نگاری
	اهمیت مکاتبات، ترتیب نامه، نامه مخصی
۲۶۲	نامه اداری
۲۶۴	متن نامه
	مقدمه، تنه، نتیجه، مشخصات امضا، پانته
۲۷۰	سیر مراحل نگارش نامه
۲۷۲	منابع

مقدمه

کتابی که در پیش رو دارید، برای آشنایی همه‌ی دانشجویان دانشگاه‌ها با ادبیات فارسی تدوین شده است. در این مجموعه کوشش شده است تا با طبقه‌بندی جدیدی از آثار ادبی گذشته ضمن رعایت سرفصل‌های دانشگاه‌ها، برابر با ذوق و علاقه و نوجویی دانشجویان نمونه‌هایی از نظم و نثر کهن و معاصر فارسی گردآوری و در پایان نکات مهم و تأثیرگذار در نگارش از جمله عوامل و عناصر ارتباط، قواعد املائی، علائم نشانه‌گذاری، قواعد دستوری و روش نامه‌نگاری آورده شود.

در انتخاب نمونه‌ها، جنبه‌های آموزشی، ادبی، تعلیمی، با روند زمانی و سیر تاریخی متون در دو بخش نظم و نثر مدنظر بوده است. قبل از هر چیز، نظم و نثر ادبی از هم تفکیک شده و به‌صورت مجزا از هم آورده شده است. در ابتدای هر دوره‌ی نظم و نثر، ابتدا کلیاتی درباره‌ی سبک هر دوره، وضعیت ادبی و ویژگی‌های آن دوره آمده است و سپس با معرفی شاعران و نویسندگان در ابتدای هر درس به نمونه آثار آنان اشاره شده است.

نظم و نثر معاصر پیش از سایر منابع موجود در این زمینه موردتوجه قرار گرفته است. با توجه به این نکته که منابع امروز در غرض از کاربردی‌ترین بخش از ادبیات است به‌تفصیل به آن پرداخته شده است.

از هرگونه توضیح لغات و ترکیبات خودداری شده تا ضمن باز گذاشتن دست استادان محترم در تدریس، از حفظ کردن دانشجویان و پخته‌کاری آنان خودداری شود.

با توجه به اهمیت آیین نگارش و قواعد زبان این مجموعه، فصل پایانی تحت عنوان «آیین نگارش و فنون نویسندگی» ارائه شده است تا زمینه‌ی آشنایی با راه‌های نویسندگی و نحوه‌ی نوشتن فراهم گردد.

از آن‌جا که آثار نویسندگان و شاعران بسیار زیاد بوده و امکان معرفی رانه‌ی همه‌ی آثار ممکن نبود، سعی شده است به‌صورت نمونه از شاعران و نویسندگان صاحب سبک که به‌مثابه‌ی مشتی از خروار است استفاده گردد.

ناگفته پیداست که غرض از تألیف و تدوین این کتاب تربیت نویسنده و شاعر نیست، بلکه هدف آن است که دانشجویان رشته‌های غیرادبیات که مجالی برای مطالعه‌ی کتب ادبی ندارند معلوماتی در زمینه‌ی ادبیات ملی و کهن خود به‌دست آورند و ذوق آنان برای مطالعه‌ی کتب ادبی برانگیخته شود. علاوه بر آن زبان فارسی امروز به علت آموزش‌های نارسا و عدم توان وسایل ارتباط جمعی در معرفی درست‌زبان و استعمال غیر صحیح معیار در مخاطره است و برخی را اعتقاد

بر آن است که آموزش زبان فارسی و حفاظت و حراست از آن کار عده‌ای خاص است که رشته‌ی ادبیات فارسی را انتخاب کرده‌اند. مشتبه شدن این امر بر عده‌ای ما را بر آن می‌دارد تا از زبان به عنوان مهم‌ترین و گسترده‌ترین وسیله‌ی ارتباط و انتقال اغراض به صورت علمی مطابق با قواعد صیانت کنیم. از این رو بر تمامی دانشجویان است که ضمن حفظ آن از ورود واژگان بیگانه جلوگیری کنند. قطع ارتباط حال با گذشته و کاربرد واژه‌های بیگانه باعث می‌شود اندک‌اندک کار خواندن و درک آثار گذشته که بخشی از هویت ملی ماست با دشواری مواجهه گردد. شاید بتوانیم بگوییم منظور از برنامه‌ی فارسی عمومی دانشگاه‌ها این است که دانشجویان وظیفه‌ی خود را در برابر این میراث بران‌بها دریابند و با کلیاتی در قالب نمونه‌هایی از آثار برجسته بیشتر آشنا شوند. سخن در این است که بی‌زبان فارسی را تقویت کرد و برای اشاعه‌ی آن کوشید. چراکه ما در کشوری زندگی می‌کنیم که با زبان خارجی ارتباط دارد برای پیشرفت تکنولوژی و علوم ناچاریم با دیگر کشورها ارتباط فرهنگی داشته باشیم. پس باید برای دریافت علوم از دیگران بیاموزیم و بدانیم و از آن به عنوان وسیله‌ی ارتباط و تبادل افکار نگهداری نماییم.

به طور خلاصه اهداف تهیه این کتاب عبارت است از آن که دانشجویان عزیز به عنوان بزرگ‌ترین پشتوانه‌ی فرهنگ ایرانی - اسلامی:

۱. با متون ادب فارسی و فرهنگ پر بار خود که بخش جدایی‌ناپذیر از شخصیت و هویت و اصالت ما است آشنا شوند.

۲. انگیزه‌ی کافی برای پرداختن به اصل کتاب‌ها و آشنایی با سبک ادبی و ملی و فرهنگی بیابند.

۳. متون نظم و نثر فارسی را صحیح بخوانند و خود صحیح را بکار ببرند.

۴. در حفظ میراث گران‌بهای - زبان فارسی - و حراست از آن بکوشند و نسبت به حفظ آن تعصب ورزند.

۵. با روش‌های نگارش نوشته‌های فارسی آشنا شوند و قواعد املایی، نشانه‌گذاری و دستوری را در نگارش انواع نوشته به کار گیرند.

در پایان از کلیه‌ی دوستان و سروران و همکاران گران‌قدر که به طرق گوناگون نگارنده را راهنمایی و یاری کردند تشکر می‌کنم.